

Tap av biologisk mangfold

Biologisk mangfold omfatter mangfoldet av arter, variasjoner innen arter (genetisk variasjon), naturtyper og leveområder og samspillet mellom dem. Mangfoldet er nødvendig for å opprettholde de naturlige økosystemene og deres evne til å sørge for livsbærende prosesser og økosystemtjenester, som også vi mennesker er avhengige av.

Etikkrådet har i mer enn ti år arbeidet med saker der tap av biologisk mangfold har dannet grunnlag for å utelukke selskaper fra fondet. Skog- og plantasjeselskaper har blitt utelukket hvis store områder med skog i god tilstand har blitt ødelagt. Utgangspunktet er at kommersiell hogst og konvertering av skog til plantasjer (avskoging) er en av de største truslene mot bevaring av økosystemer og biologisk mangfold, og særlig i tropene.

Også selskaper som har virksomhet som kan skade verdens naturarvområder, er blitt utelukket fra fondet. Naturarvområder er innskrevet under Verdensarvkonvensjonen på grunn av sine enestående universelle naturverdier knyttet til landskap, geologi, økosystemer og/eller biodiversitet. Universelle verdier betyr at verdiene er definert ut fra et globalt perspektiv, ikke nasjonalt eller regionalt.

I tilrådningene har grunnlaget for utelukkelsen hovedsakelig vært risikoen for tap av truede arter eller viktige økosystemer, altså spesielle naturverdier. Tilrådningene har i liten grad tatt opp andre konsekvenser som for eksempel forringelse av økosystemtjenester og indirekte konsekvenser (kaskadeeffekter, for eksempel at tap av én art kan akselerere tap av en annen). Det skyldes at risikoen for slike konsekvenser i liten grad er dokumentert.

Etikkrådet har ikke ansett det som hensiktsmessig å oppstille generelle kriterier for hva som er spesielle naturverdier. Det har vært vurdert i det enkelte tilfelle, blant annet i lys av internasjonale overenskomster og normer. Det er likevel mulig å gi noen eksempler på «normgrunnlaget» for hva som har vært ansett å utgjøre spesielle naturverdier i tilrådningene.

- Forekomsten av arter som står på den internasjonale rødlisten over globalt truede arter (*The International Union for the Conservation of Nature Red List of Threatened Species*).³
- Områder som faller inn under *WWF's Global 200 Økoregioner*.⁴
- Områder som er identifisert som *Biodiversity Hotspots*.⁵
- Områder som er identifisert som *Important Bird and Biodiversity Areas*.⁶
- Områder som er identifisert som *Ramsar våtmarksområder*.⁷
- Områder som er definert som *Verdens naturarv under Verdensarvkonvensjonen*.⁸

Med unntak for virksomhet som skader verdensarv, har tilrådningen ofte bygd på en kombinasjon av forhold som er nevnt over. I sum har det vært lagt stor vekt på arter og økosystemer som er sjeldne og sårbare, og som inneholder spesielle naturverdier.

I mai 2019 kom FN's naturpanel med sin rapport som vurderer den globale naturtilstanden. Rapporten gir et vitenskapelig basert kunnskapsgrunnlag om hvordan menneskelig aktivitet påvirker biodiversitet og økosystemtjenester.⁹ Naturpanelet vurderer at tap av naturmangfold er en like stor trussel mot verden som klimaendringene, samtidig som naturmangfoldet i seg selv er et av de viktigste redskapene til å bremse klimaendringene. Rapporten anslår at én million av åtte millioner arter er truet, mange står i fare for å forsvinne i løpet av de neste tiårene. IUCN oppgir at 27 prosent av alle arter de har vurdert, er truet.

3 <https://www.iucnredlist.org/>

4 <https://www.worldwildlife.org/publications/global-200>

5 <https://www.cepf.net/our-work/biodiversity-hotspots/hotspots-defined>

6 <https://www.birdlife.org/worldwide/programme-additional-info/important-bird-and-biodiversity-areas-ibas>

7 <https://www.ramsar.org/>

8 <https://whc.unesco.org/en/convention/>

9 Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, 29 May 2019, https://www.ipbes.net/system/tdf/ipbes_7_10_add.1_en_1.pdf?file=1&type=node&id=35329

Den viktigste årsaken til tap av biologisk mangfold på land er endringer i arealbruk gjennom blant annet økning i landbruksareal, vekst av urbane områder og sterk økning i bygging av infrastruktur. Overfiske, forurensing og utvikling av kystnære områder er de viktigste årsakene til reduksjon av marint naturmangfold.

Tap av arter, habitater og økosystemer skyldes altså hovedsakelig menneskelig aktivitet. Tap av natur skjer lokalt og regionalt, men konsekvensene kan være mer vidtrekkende. Når økosystemene ødelegges, vil naturen etter hvert ikke klare å levere økosystemtjenester til en voksende befolkning som rent drikkevann, fruktbar jord og ren luft. Naturpanelet peker også på «kaskadeeffekter», som innebærer at økosystemer vil rakne og forsvinne når et stort antall arter er utryddet og store nok naturområder er ødelagt.

Det er normalt ikke nok kunnskap til å avgjøre hvor mange arter som er nødvendige, eller hvilke arter som er kritiske for å opprettholde funksjonene i et økosystem. Det er likevel bred enighet om at naturmangfold er viktig for å hindre at økosystemer tipper over i tilstander hvor de ikke lenger fungerer, selv om man ikke kan fastslå hvor grensen går.

Etikkrådet vil fortsette arbeidet med selskaper som har aktivitet med stor risiko for tap av biologisk mangfold. I den sammenheng vil rådet vurdere om også inngrep som påvirker andre områder med særlige verneverdier enn verdensarvområder, skal gi grunnlag for utelukkelse. IUCN har etablert kategorier for vern av naturområder som er anerkjent av FN og mange stater (inkludert Norge) som en global standard for typer av verneområder. Dette systemet har definert ulike typer verneområder basert på økologiske prinsipper og i henhold til ulike verneformål. Det er naturlig at vurderingen bygger på disse kategoriene.